

Stödmaterial om hur personal kan agera i bl.a. akuta situationer

Forum för anpassade skolformer 16 juni 2026

Uppdraget till Skolverket

- Se över och komplettera befintligt stöd för skolans personal gällande befogenheter och ansvar att agera i bland annat akuta situationer och andra svåra elevärenden enligt 5 kap. 6 § skollagen.
- Ge konkreta exempel på hur svåra situationer kan och får hanteras utifrån proportionalitet och lämplighet.
- Ge konkret vägledning när det gäller skolpersonalens befogenheter vid nöd- och nödvärnssituationer i förhållande till andra ordningsproblem.

Material som har reviderats

- Trygghet och studiero – främja, förebygga och agera (stödmaterial).
- Personalens befogenhet att ingripa fysiskt i skolan (juridisk vägledning).
- Disciplinära och andra särskilda åtgärder enligt 5 kap. skollagen (juridisk vägledning).

Centrala utgångspunkter

- Gemensamt ansvar för trygghet och studiero som involverar hela organisationen.
- Personal i skolan behöver känna sig trygg i hur man kan agera i akuta situationer.
- Alla behöver känna till skolans rutiner för att hantera akuta situationer och vad de innehåller.
- Balans mellan främjande, förebyggande och åtgärdande arbete.
- Långsiktigt arbete med fokus på undervisningens kvalitet, ett aktivt värdegrundsarbete och tillitsfulla relationer.

5 kap. 6 § skollagen

Bestämmelsen innebär att:

- Personalen får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero. Detta innefattar en befogenhet att ingripa fysiskt för att avvärja våld, kränkningar eller andra ordningsstörningar.
- Åtgärder får vidtas endast om de står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter.
- Disciplinära åtgärder enligt 7–23 §§ (utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering utanför den egna skolenheten, avstängning och omhändertagande av föremål) omfattas också av proportionalitetskravet.

Personalens befogenhet att ingripa fysiskt i skolan – juridisk vägledning

Förtydliganden i revideringen:

- Bestämmelsen gäller all personal.
- Tillsynsansvar/tillsynsplikt.
- Fysiska ingripanden enligt 5 kap. 6 § skollagen samt enligt bestämmelserna om nöd och nödvärn.
- Rättspraxis om fysiska ingripanden: inga nya avgöranden från Högsta domstolen – vägledningen utvecklar befintlig praxis och har kompletterats med hovrättsavgöranden.

Proportionalitet

- Ett fysiskt ingripande får inte gå utöver vad som är lämpligt och nödvändigt för att uppnå syftet med ingripandet.
- I första hand ska den minst ingripande av flera möjliga åtgärder väljas.
- För att ett fysiskt ingripande ska anses befogat är det viktigt att det är lindrigt och pågår under så kort tid som möjligt.
- Ett ingripande får inte utgöra kränkande behandling i skollagens mening eller trakasserier enligt diskrimineringslagen.

Exempel från rättsfall från Högsta domstolen

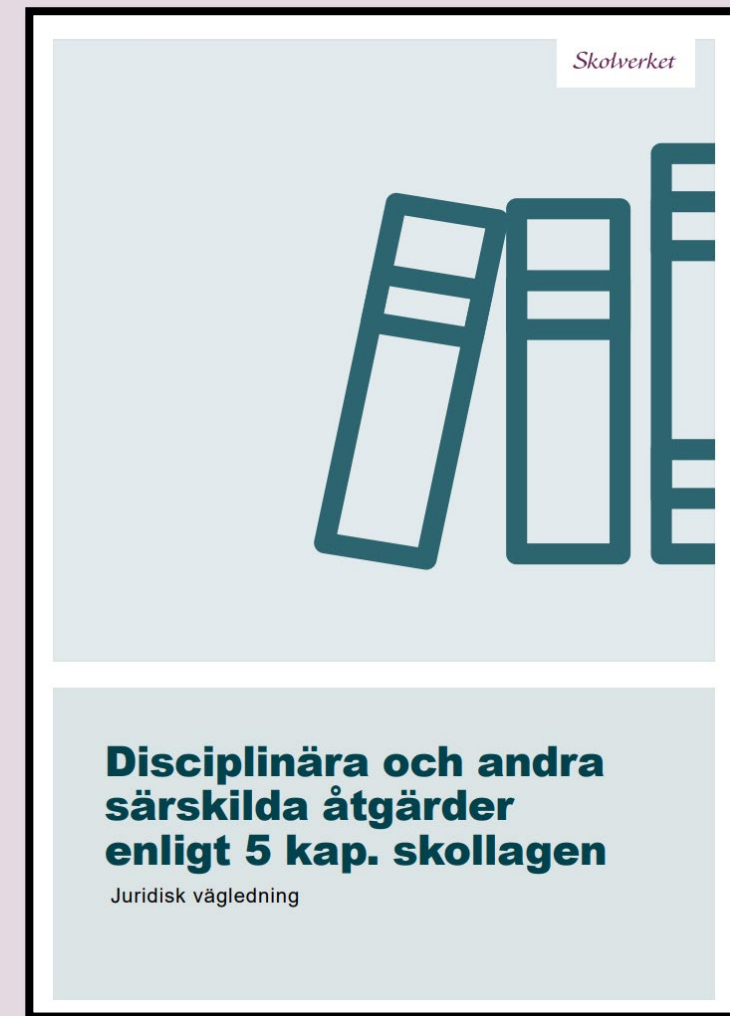
- Utgångspunkten för ordningsstörningar i skolan eller andra situationer som innebär att elever inte tillförsäkras trygghet och studiero ska i första hand lösas på andra sätt än genom fysiska ingripanden, ex. genom tillsägelser eller avledning.
- Ett fysiskt ingripande med stöd av 5 kap. 6 § skollagen får aldrig nå upp till misshandel.
- HD har också gett exempel på vad ett ingripande enligt 5 kap. 6 § skollagen skulle kunna vara: ex. hålla kvar en elev i ett klassrum eller avvisa eleven från klassrummet.
- Fysiskt ingripande är aldrig tillåtna som bestraffning eller disciplinering.

Nöd och nödvärn

- Straffrättsliga regler som gäller för alla.
- Vem som helst får ingripa vid påbörjat eller överhängande brottsligt angrepp på person eller egendom, exempelvis en situation där en elev använder våld mot en annan elev eller lärare.
- Nödvärnsrätten upphör så fort angreppet upphör.
- Nödvärnsrätt gäller inte vid risk för att en elev exempelvis skadar sig själv, då gäller istället bestämmelsen om nöd. Även här kan det vara tillåtet att använda tvång eller våld för att avvärja faran som hotar liv eller hälsa.

Disciplinära och andra särskilda åtgärder enligt 5 kap. skollagen – juridisk vägledning

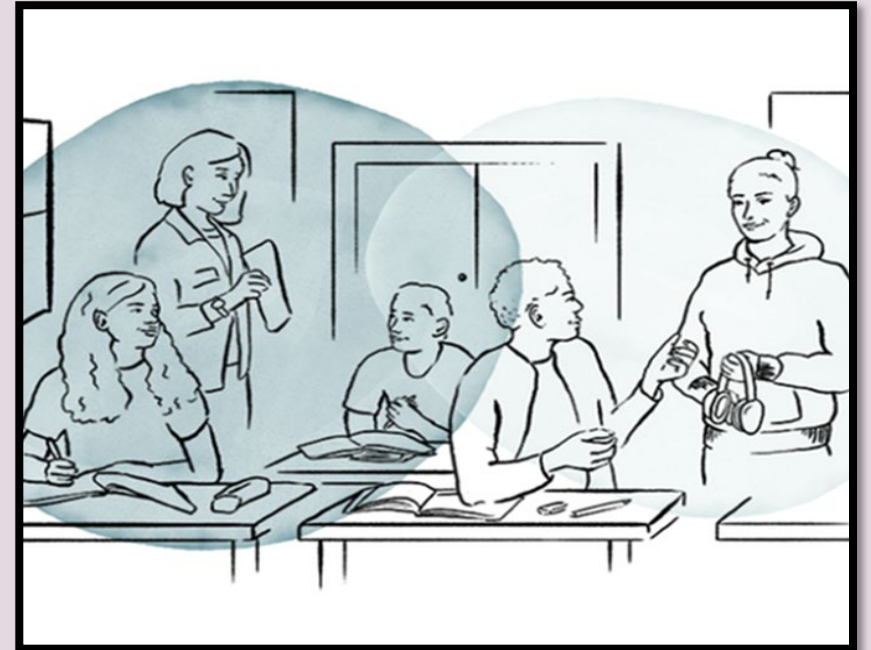
- Vägledningen har reviderats bland annat för att den innehåller ett avsnitt om 5 kap. 6 § skollagen.
- Nya bestämmelser i 6 a kap. skollagen (trädde i kraft 1 juli 2025):
  - Undersökning av väskor (6 a kap. 5 § skollagen).
  - Anmälan till Polismyndigheten vid misstanke om brott (6 a kap. 10 § skollagen).
- Lag (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna (trädde i kraft 1 april 2025).

Trygghet och studiero – främja, förebygga och agera

Stödmaterialet har kompletterats och förtydligats, bland annat om:

- Huvudmannens och rektorns ansvar för trygghet och studiero.
- Stöd till rektor för nulägesbild av personalens trygghet att agera när en situation blir akut.
- Exempel på vad som kan ingå i skolans rutiner vid bl.a. akuta situationer.

Trygghet och studiero –
främja, förebygga och agera

Trygghet och studiero – främja, förebygga och agera

Stödmaterialiet har kompletterats och förtydligats, bland annat om:

- Tillitsfulla relationer mellan elev och personal.
- Vikten av att elever känner till personalens ansvar och befogenheter att agera vid våld, kränkningar och ordningsstörningar.
- Kunskap om elevers behov och förutsättningar för att anpassa bemötande och förhållningssätt.

Skolverket